

10.2478/amsh-2021-0019

Book Review

Narcis Dorin Ion, *Mărturia unui istoric singuratic. Convorbiri cu academicianul Dinu C. Giurescu*, București, Editura RAO, 2018, 327 pag.

Reviewed by: Corina Teodor, Associate Professor, Ph.D., George Emil Palade University of Medicine, Pharmacy, Sciences and Technology of Targu Mureș, Romania

Aceste comentarii pe marginea unei cărți, nu tocmai recente, au ca temei valabilitatea reflecțiilor oferite de profesorul Giurescu, la provocarea interlocutorului său, actualul director al Muzeului Peleş, Narcis Dorin Ion. Deși au trecut aproape trei ani de la înregistrarea acestor dialoguri, din păcate statutul istoriei ca știință și ca disciplină didactică nu este radical diferit de concluziile spre care și-a condus cititorii, profesorul Giurescu. Astfel că această carte poate fi și azi, la fel ca în momentul apariției sale, în anul Centenarului, un prilej de reflecții vizavi de rostul social al istoricilor și al cunoașterii istoriei proprii, deopotrivă.

Cartea se înscrie foarte clar în categoria ego-istoriei, un gen care fusese teoretizat în anii '80 ai secolului trecut de Pierre Nora, din dorința de a găsi noi valențe pentru rolul memoriei și legătura ei cu istoria. Dar această conceptualizare a venit într-o perioadă ulterioară interesului pentru memorialistică. Istoricii de la noi, ca și cei de pe alte meridiane, au experimentat diverse formule memorialistice, atât călătorii în singurătate pe „firul de păianjen al memoriei”, cum au fost paginile scrise de A. D. Xenopol, Nicolae Iorga, Constantin C. Giurescu, David Prodan, Neagu Djuvara și mulți alții, cât și confesiuni sub provocarea unor interlocutori, cum au făcut Alexandru Zub ori Lucian Boia. Miza a fost aceeași: o călătorie în timp, prin care istoricul să-și folosească abilitățile de analist al trecutului pentru a reflecta asupra unei perioade în care a fost martor direct. O astfel de retrospectivă cu miză autobiografică își are dificultățile ei, așa cum

observa același Pierre Nora: de la scrupulele inerente legate de felul în care istoricul este nevoit să-și fixeze atenția asupra propriului destin, la felul în care trebuie să cântărească propria inserție socială și legăturile sale cu comunitatea¹.

Inițiatorul acestui volum de amintiri nu se află la prima experiență de acest fel, Narcis Dorin Ion conducând dialoguri cu alți doi istorici din lumea contemporană², opțiunile sale având și o doză de subiectivism, fiind vorba de personalități care l-au ghidat pe drumul consacrării ca istoric. Astfel, poate nu e deloc întâmplător că cei trei „subiecți”, Răzvan Theodorescu, Dan Berindei și Dinu C. Giurescu, au fost referenți la susținerea publică a tezei sale de doctorat (p. 16). Legătura sa cu profesorul Giurescu are în plus aroma anilor de studii universitare, când i-a fost student la Universitatea din București și pe cei ai unui început de carieră universitară, la aceeași universitate, între anii 1997-1999, când a ținut seminariile la cursurile ai căror titulari erau același Dinu C. Giurescu, împreună cu Ioan Scurtu și Mihai Retegan (p. 15-16).

Cartea se deschide cu două introduceri ce aparțin academicienilor Ioan-Aurel Pop (*Istoricul Cetății*, p. 7-11) și Răzvan Theodorescu (*Pe aceeași baricadă*, p. 13-14), în măsură să stârnească interesul cititorilor, prin maniera personală în care profesorul Giurescu este evocat. Istoricul Dinu C. Giurescu a dorit să sublinieze rolul acestei cărți pentru cititori și pentru lumea istoricilor, în primul rând: „dacă reușim să terminăm aceste dialoguri, aceasta va fi cartea care mă va caracteriza pe mine. De aceea mă grăbesc să vă spun tot ce știu despre familia mea și despre mine, pentru ca generațiile următoare să poată afla mai multe despre neamul Giureștilor, pe care mulți îi consideră o dinastie de istorici, deși mie nu prea îmi place chestia cu <dinastia> de istorici” (p. 23).

Cartea are o structură compozițională fluentă, cu întrebări clare din partea lui Narcis Dorin Ion, urmate de răspunsuri punctuale, dar și de călătorii mai detaliate prin trecutul personal și familial. Se detașează imaginea celor doi bunici, Constantin Giurescu și Simion Mehedinți, dar în mod special cea a părinților istoricului, Constantin C. Giurescu și Maria-Simona Mehedinți. Dacă figura tatălui, așa cum o reconstruiește Dinu C. Giurescu în acest pact cu memoria, evidențiază mai ales calitățile intelectuale și legăturile cu cercurile politice ale vremii, cea a mamei pune în lumină rolul ei familial și energia cu care a construit o „casă”, în ciuda faptului că nu

¹ Pierre Nora, *L'ego-histoire est-elle possible ?*, în *Histoirein*, 3, 2001, p.22.

² Narcis Dorin Ion, *Portretul unui aristocrat al spiritului. Convorbiri cu academicianul Dan Berindei*, București, Editura RAO, 2016; Idem, *Despre cultura de ieri și românii de azi. Convorbiri cu academicianul Răzvan Theodorescu*, București, Editura RAO, 2017.

urmase studii universitare: „îmi amintesc cu mare emoție de mama mea, căreia îi spuneam în familie Mica, fiindcă îmi dau seama că ea era sufletul și motorul din casă, era cea care mișca întreaga alcătuire de copii, de bone, de slujitoare. Ea se ocupa cu mare grijă de ce se întâmpla zilnic sau ce se întâmpla peste câteva luni, când mergeam în vacanțe, la munte sau la mare... Mama nu a făcut studii universitare, din păcate. Asupra acestui aspect eu am un mare semn de întrebare pe care mi-l pun și acum: de ce părinții ei, și în special Simion Mehedinți, au împiedicat-o pe mama să își facă studiile universitare? Ce a fost în mintea lor nu înțeleg nici acum. În mintea lor era că probabil îi dau un pământ de zestre și mama se mărită” (p. 44).

Paginile cărții oferă secvențe importante despre regimurile politice cu care familia Giurescu s-a confruntat, profesorul Giurescu fiind provocat de interlocutorul său să facă și portretizări ale unor oameni politici. Pentru cei pasionați de istoria contemporană, cred că un rol important îl joacă evaluările unor lideri comuniști, Petru Groza, Gheorghiu-Dej, Ceaușescu, dar și reflecțiile asupra celor care au marcat, într-un fel sau altul, istoria recentă a României (regele Mihai, Ion Iliescu, Petre Roman, Ion Rațiu, Emil Constantinescu etc.).

Cartea oferă detalii substanțiale și în legătură cu traseul parcurs de istoriografia română din anii interbelici până în prezent. Alături de personajele principale ale cărții, digresiunile făcute, în funcția de topica întrebărilor, oferă informații mai puțin cunoscute despre personalități din agora istoriografică, precum Nicolae Iorga, Gheorghe I. Brătianu, Petre P. Panaitescu, Victor Papacostea, Ion Hudită etc. Secvențe de istorie instituțională, ca de exemplu cele legate de metamorfozele prin care au trecut Universitatea din București și Academia Română, în contextul schimbării regimurilor politice, precum și cele despre istoria cenzurii, așa cum ea a grevat asupra scrisului istoric, ca și „soluțiile” pe care cei care au traversat epoca le-au găsit pentru a-și face auzite opiniile științifice, pot fi piese utile într-o reevaluare sintetică a istoriografiei românești postbelice.

Desigur, cartea oferă lămuriri extrem de prețioase despre destinul social și intelectual al profesorului Dinu C. Giurescu, într-o înlănțuire cronologică. Astfel, devoalarea biografică îl proiectează în atmosfera Facultății de Litere și Filosofie din București, apoi pe șantierul patriei, unde a lucrat ca normator, în anii extrem de dificili în care tatăl său fusese închis la Sighet, pentru ca destinul să-i ofere treptat șansa unor locuri de muncă în acord cu pregătirea sa intelectuală. Cât au contat atunci legăturile umane, pe care regimul comunist nu le-a putut anihila total, se vede clar din reconstituirea împrejurărilor care au condus la numirea sa, inițial ca și ghid, la Muzeul de Artă, la intervenția lui Alexandru Rosetti, prieten al tatălui său.

Alte episoade importante sunt cele legate de provocările carierei sale universitare, începută la Institutul de Arte Plastice din București în anul 1968 și continuată apoi, după 1990, la Facultatea de Istorie a universității bucureștene. Nu lipsesc nici paginile dedicate sejurului american, care proiectează imaginea unui inadaptat, nici cele legate de primirea sa în Academia Română, directoratul la Muzeul Țăranului Român ori activitatea de parlamentar. Sigur, subiectivismul acestor pagini este inerent, după cum antipatiile și simpatiile sale față de personaje cunoscute din România comunistă sau cea postdecembristă sunt extrem de vizibile. Este partea lui de adevăr dintr-o istorie tumultuoasă, care probabil, prin alți protagoniști ai vremii conduce spre concluzii diferite. Poate că o mai atentă sistematizare a materialului din aceste convorbiri înregistrate în locuința istoricului din București ar fi putut să evite anumite repetiții, care crează o senzație stranie de „deja vu”, la reiterarea lor în text.

Dar în esență, profesorul Dinu C. Giurescu și interlocutorul său, Narcis Dorin Ion, au câștigat acest pact cu memoria și au reușit să recupereze nu doar un destin, cel al unui nume important din istoriografia contemporană, ci să și nuanțeze, esența unor regimuri politice, care au generat, reacții diverse din partea celor ce au fost în miezul evenimentelor. O mențiune specială pentru titlul acestei cărți, așa cum chiar profesorul Giurescu îl explică la un moment dat, și cum se desprinde treptat, din retrospectiva biografică. „Un istoric singuratic”, urmând fără să-și propună explicit, modelul tatălui său, etichetă ce sugerează însă și chintesența metodei sale de cercetare, bazată pe introspecții și pe ecoul ce răsună din miile de documente de arhivă cercetate.